Konsumentverket • KO

Rapport 2018:12

Marknadskontroll av överraskningsägg och små bollar

Kontroll av säkerhet, märkning och dokumentation

2018:12 Marknadskontroll av överraskningsägg och små bollar
Konsumentverket 2018

Ansvarig handläggare: Lena Bergman Bokvist

Sammanfattning

I denna marknadskontroll har Konsumentverket granskat leksaker med cylindriska förpackningar samt små bollar. De förpackningar som finns inne i ett överraskningsägg av choklad är vanligtvis en cylindrisk förpackning. I den cylindriska förpackningen inne i överraskningsägg finns det en leksak. Det finns naturligtvis även andra leksaker där cylindriska förpackningar förekommer. I rapporten benämns den cylindriska förpackningen som finns inne i överraskningsägg som kapsel.

Små bollar är de bollar som har en diameter som understiger 44,5 mm (vilket är ungefär som en golfboll).

Varningar som är avgörande för ett köpbeslut måste enligt reglerna vara klart synliga för en konsument före köp. Dessa varningar måste finnas på förpackningen eller på annat sätt vara klart synliga för konsumenten före köpet. En konsument har rätt till en korrekt utformad varningsinformation som är tydlig och läsbar.

Vid publiceringen av denna rapport kvarstår ärendehandläggning i ett fåtal ärenden, dessa ärenden påverkar dock inte de slutsatser som Konsumentverket drar av det sammanställda resultatet.

Överraskningsägg

Överraskningsägg som innehåller leksaker riktar sig vanligtvis till barn över tre år. De ska därför vara försedd med en tydlig och lättläst varning så att den som köper dem ska vara medveten om att de är avsedda för barn över tre år och därför kan vara farliga för barn som är under tre år.

Konsumentverket genomförde under 2008/2009 en marknadskontroll i Sverige för att undersöka hur märkningen av överraskningsägg innehållande leksaker såg ut samt kontrollerade även om gällande krav i standarder och andra krav i lagstiftning uppfylldes. I den marknadskontrollen var det många överraskningsägg som saknade åldersvarningen och av rapporten framgår: *”Flera av de chokladägg som säljs styckevis har en åldersvarningssymbol som sitter olämpligt placerad på folien vilket gör att symbolen helt eller delvis döljs under foliens skrynklor. I många fall är symbolens diameterstorlek 10 mm eller mindre på utslätad folie och när folien skrynklar sig blir symbolen ännu mindre.”* Många överraskningsägg hade dessutom en tvådelad kapsel vilket kan utgöra en kvävningsrisk för barn i alla åldrar, detta är en konstruktion som inte tillåts enligt nu gällande krav.

Konsumentverket bedömde därför att det var lämpligt att utföra en uppföljande marknadskontroll under 2018 för att se om situationen på den svenska marknaden förbättrats under de år som gått sedan den senaste kontrollen.

I denna marknadskontroll har Konsumentverket granskat 24 stycken överraskningsägg och av dem hade *samtliga* en icke-tvådelad kapsel och de flesta hade korrekt varningsmärkning som var tydlig och läsbar, endast i ett fall var symbolen helt omöjlig att se. I tre fall var symbolen delvis dold.

Exempel på skrynklig folie som döljer varningen på överraskningsägg inköpta i marknadskontrollen 2018:

Konsumentverket kan alltså se att en stor förbättring har skett sedan den tidigare marknadskontrollen 2008/2009. Endast fyra av överraskningsäggen hade brister i varningsmärkningen vilket berodde på att folien var felvikt så att varningen var helt eller delvis dold. Detta kan naturligtvis variera mellan äggen och betyder inte att samtliga ägg av berörd sort saknar korrekt märkning.

Vid dokumentgranskningen har brister konstaterats i princip samtliga EG-försäkran om överensstämmelse (DoC) samt att det i vissa fall har varit svårt att koppla ihop leksaken med dokumentationen. Konsumentverket kommer med anledning av detta att kontakta de större tillverkarna av leksaker till överraskningsägg för att informera om de formella bristerna i dokumentationen, främst gällande utformningen av EG-försäkran om överensstämmelse (DoC).

Små bollar

Totalt köptes nio olika små bollar in. Vid granskningen har det framkommit att fyra av bollarna saknade den varningsmärkningen som små bollar ska ha: ”Små boll. Kvävningsrisk”. I tre av dessa fall fanns dock varningen: ”Inte lämplig för barn under tre år. Kvävningsrisk”. I övrigt framkom inga generella brister inom denna kategori av leksaker. Dock förekom en del mindre brister i de EG-försäkran om överensstämmelse (DoC) som myndigheten granskade. Detta har påpekats till berörda näringsidkare.

Ordförklaringar

EG-försäkran om överensstämmelse (DoC): En EG-försäkran om överensstämmelse kallas ofta DoC (Declaration of Conformity). Genom att upprätta en EG-försäkran om överensstämmelse intygar tillverkaren att leksaken uppfyller alla tillämpliga krav i lagstiftningen om leksakers säkerhet.

Provningsrapport: Dokument som visar att leksaken är provad enligt krav som anges i en standard, t.ex. SS-EN 71-1 Leksaker - Säkerhetsregler - Del 1: Mekaniska och fysikaliska egenskaper.

Innehållsförteckning

1 Bakgrund 6
2 Syfte 7
3 Gällande regler 8
4 Genomförande 11
5 Brister i märkningen 12
5.1 Överraskningsägg som säljs styckvis 12
5.2 Kortfattad upplysning om den specifika faran i förpackningen 12
5.3 Överraskningsägg som säljs i trepack med ytterkartong 13
6 Slutsatser 14
7 Bilagor 15

1 Bakgrund

År 2003 infördes nya krav gällande storlekskrav på runda leksaker i standarden EN 71-1 Leksaker - Säkerhetsregler - Del 1: Mekaniska och fysikaliska egenskaper. Bakgrunden var att det hade inträffat kvävningsolyckor med klotformade leksaker som var större än smådelscylindern (32 mm i diameter). Överraskningsägg innehållande en leksak riktar sig oftast till barn över 3 år, inne i ägget finns det en kapsel som innehåller små leksaksdelar. Dessa smådelar kan innebära en kvävningsrisk för barn under tre år. Leksaken ska därför vara försedd med en tydlig och lättläst varningstext som ska finnas på leksaken eller dess förpackning. Genom en marknadskontroll som genomfördes under 2008/2009 uppmärksammades att sådana texter/symboler helt eller delvis saknades eller var omöjliga att läsa på överraskningsägg som såldes till svenska konsumenter.

Under 2008/2009 drev Konsumentverket ärenden mot olika motparter med krav på åtgärder gällande utformningen av kapseln som finns i överraskningsäggen, varningstext och grafiska varningssymbol. Anledning till detta var de omfattande bristerna som konstaterats gällande både kapselns utformning samt varningstexter.

Erfarenheterna från dessa ärenden har visat att ytterligare en marknadskontroll av den svenska marknaden är viktig för att utreda om läget på marknaden har förbättrats eller inte.

Marknadskontrollen som genomfördes 2018 har varit inriktad på att granska hur runda, ellipsformade och äggformade leksaker dvs. kapseln i överraskningsägg är utformad och om varningsmärkningen uppfyller gällande krav. Vi har även utfört dokumentgranskning av EG-försäkran om överrensstämmelse (DoC) samt provningsrapporter.I samma marknadskontroll har Konsumentverket även valt att granska märkning och dokumentation hos små bollar som har en diameter som är mindre än 44,5 mm. Små bollar omfattar även sfäriska, ovala eller elliptiska föremål. Små bollar får inte förekomma i leksaker som riktar sig till små barn under 3 år, och övriga leksaker med små bollar ska ha en varningstext ”Varning. Små bollar. Kvävningsrisk”. Om en leksak är både en smådel och en liten boll så är det tillräckligt med varning gällande smådelar, ” Varning. Inte lämplig för barn under 3 år. Små delar”.

Om en ”leksak med förpackning” är för barn över tre år och innehåller en liten boll, krävs varningen för små bollar. Om bollen samtidigt är en smådel (det vill säga att den går i smådelscylindern) så är det tillräckligt att företaget varnar för smådelar.

Om det finns både småbollar och smådelar i leksaken kan tillverkaren välja att uppge båda farorna eller den ena, det är ju ändå angivet att leksaken i sig kan utgöra en kvävningsrisk.

En huvudregel är att åldersvarningen (Inte lämplig för barn under tre år) ska använda när något kan vara farligt för små barn, men den varningen får inte användas på leksaker som riktar sig till små barn, tex olika typer av mjukdjur. De leksaker som myndigheten granskat i kontrollen har samtliga riktat sig till barn över tre år.
Konsumentverket har fokuserat marknadskontrollen 2018 på överraskningsägg som innehåller en leksak samt på små bollar eftersom dessa leksaker säljs i stora antal till en bred konsumentgrupp.

2 Syfte

Syftet med de insatser som Konsumentverket genomför inom lagstiftningsområdet leksaker är att minska förekomsten av farliga leksaker på konsumentmarknaden. I denna marknadskontroll har cylindriska/sfäriska förpackningar till leksaker och små bollar granskats.

Konsumentverket har i tidigare marknadskontroller, både 2005 och 2008/2009, granskat runda, äggformade och ovala leksaker. Resultatet var att omkring 50 procent av de granskade leksakerna inte uppfyllde kraven, främst på grund av brister i varningstexter samt i kapselns utformning.

Syftet med marknadskontrollen 2018 är därför att undersöka hur märkningen av denna typ av leksaker ser ut på den svenska marknaden idag och om nu gällande krav i standarder och lagstiftning är uppfylld eller inte. Detta för att se om och i vilken omfattning förbättringar har skett sedan den senaste marknadskontrollen 2008/2009.

Föräldrar och andra vuxna är sannolikt inte helt införstådda med den risk som små cylindriska/sfäriska förpackningar (kapslar) eller små bollar innebär, vilket gör varningsmärkningen extra viktig. Näringsidkarna är sannolikt inte heller medvetna om att dessa leksaker kan utgöra en kvävningsrisk eftersom de oftast riktar sig till barn över tre år.

3 Gällande regler

Lagen om säkra leksaker (SFS 1992:1327, nedan kallad Leksakslagen) ställer särskilda krav på leksaker. Enligt lagens 3 § får en näringsidkare bara tillhandahålla leksaker om de uppfyller de krav som föreskrivs av regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, och som avser bland annat märkning och annan produktinformation.

I Sverige är Konsumentverket en av tre marknadskontrollerande myndigheter för leksaker.

Leksaker som inte är avsedda för, men som kan vara farliga för barn under tre år ska vara försedda med en varning tillsammans med en kort upplysning om den specifika faran som kräver denna begränsning. Varningen kan utformas enligt följande: ”Varning. Inte lämplig för barn under tre år” och ett exempel på en specifik fara är ”små delar”. Utöver detta ska även den risk som den specifika faran innebär anges. Faran med ”små delar” är att de innebär en risk för kvävning.

Exempel på kompletta varning är: ”Varning. Inte lämplig för barn under 3 år. Små delar. Kvävningsrisk” och ”Varning. Inte lämplig för barn under tre år. Långt snöre. Stryprisk”.

Fara och risk, till exempel ”Små delar. Kvävningsrisk” kan anges i t.ex. instruktionen eller bruksanvisningar som följer med leksaken. Däremot ska varningen i sig själv t.ex. ”Varning. Inte lämplig för barn under tre år” alltid finnas klart synlig på förpackningen eller på annat sätt vara klart synliga för konsumenten före köp.

I standard EN 71-1 Leksaker - Säkerhetsregler- Del 1: Mekaniska och fysikaliska egenskaper definieras en boll enligt följande: *”sfärisk, ovalt eller elliptiskt föremål, som vanligtvis men inte alltid är utformad eller avsedd att kastas, slås iväg, sparkas, rullas, släppas eller studsas”.*

En småboll (small ball) är ett objekt som omfattas av definitionen för bollar och har storlek som innebär att bollen passerar igenom tolk E. Tolk E har en tjocklek av 6,4 mm och har en öppning i form av ett cirkulärt hål med diameter av 44,5 mm.

Den fara som småbollar utgör skiljer sig från faran med smådelar. En smådel är tillräckligt liten för att komma ner och fastna i nedre delen av barnets luftvägar, det gör inte en småboll med diameter över 32 mm. En småboll med en diameter över 32 mm går heller inte ner i smådelscylindern utan utgör istället en risk att blockera luftvägarna i bakre delen av munnen och övre delen av halsen om diametern är mindre än 44,5 mm. En småboll som fastnar längts bak i svalget kan vara mycket svåra att få bort på grund av den reflex som gör att muskulaturen drar ihop sig i halsen när bollen dessutom blir hal av saliv.

För att avgöra vad som är en smådel används en smådelscylinder och för småbollar finns en bolltolk (se bild).

Småbollar får *inte* finnas i leksaker avsedda till barn under tre år. Om det finns småbollar i leksaker avsedda för barn över tre år måste tillverkaren förse dessa med en varning: ”Varning. Små bollar. Kvävningsrisk”.

Cylindriska/sfäriska förpackningar (kallas kapslar i rapporten) innehållande leksaker finns i överraskningsägg som ofta, men inte alltid har ett yttre skal av choklad. Det infördes krav på cylindriska/sfäriska förpackningar (i detta fall kapslar i överraskningsägg) som innehåller leksaker redan 2011 som en följd av ikraftträdandet av den nya lagstiftningen om leksakers säkerhet.

Eftersom de aktuella överraskningsäggen betraktas som leksaker ska de relevanta kraven i leksaksstandarden EN 71-1 vara uppfyllda. De standardpunkter som är relevanta i vid bedömningen av varningsmärkning och åldersvarning är:
EN 71-1 punkt 7.2 ”Leksaker som inte är avsedda för barn under 36 månader”.

I standarden finns det preciserat att åldersvarningen ska vara tydlig och lätt att läsa vid försäljningstillfället. Åldersvarningen ska finnas på själva leksaken eller dess konsumentförpackning. Uppgifter om den specifika faran med produkten får finnas exempelvis i bruksanvisningarna. Åldersvarningen får ersättas med en symbol (se nedan).

Utformningen av den grafiska varningssymbol som kan ersätta den skrivna åldersvarningen (Inte lämplig för barn under 3 år) har en design som är fastställd och som ska följas. Cirkeln och strecket över symbolen ska vara röda. Bakgrunden ska vara vit, åldersintervallet och konturerna av ansiktet ska vara svart. Symbolen ska ha en diameter som minst är 10 mm i diameter och ha de proportioner som anges i standarden. Standarden uppger även att varningssymbolen ska vara tydligt synbar vid försäljningstillfället.

4 Genomförande

I marknadskontrollen har leksaker köpts in från olika butiker. Leksakerna har granskats internt hos Konsumentverket genom indikativ provning med småbollstolk samt granskning av märkning inklusive varningsmärkning. Relevanta dokument, provningsrapport samt EG-försäkran om överensstämmelse (DoC), har begärts in och granskats. Om granskningen visat att gällande krav inte är uppfyllda har Konsumentverket uppmanat näringsidkaren att vidta åtgärder

I kontrollen har Konsumentverket granskat totalt 24 olika sorters överraskningsägg och nio småbollar. De flesta överraskningsägg som hittats på den svenska marknaden är precis som i den förra kontrollen tillverkade i Italien. Några av överraskningsäggen är tillverkade i Turkiet och Spanien. Inga ägg var tillverkade i Sverige i denna kontroll. Bollarna har i huvudsak tillverkats i China.

En sammanställning av de överraskningsägg som ingått i marknadskontrollen samt de brister som hittats gällande varningsmärkning för de aktuella leksakerna återfinns i bilaga 1.

Konsumentverket har endast möjlighet att ställa krav på leksaker som finns placerade på den svenska marknaden. Att ha dialog direkt med tillverkare i andra länder är inte något som Konsumentverket gör regelmässigt, men när det gäller dessa ägg kommer det bli aktuellt att skicka viss information kring exempelvis hur en EG-försäkran om överensstämmelse (DoC) ska utformas till en tillverkare av överraskningsägg som finns utanför Sverige. Detta brev kommer skickas undre jan/feb 1019.

För de överraskningsägg där en svensk importör/distributör har identifierats har de brister som framkommit efter granskningen av respektive överraskningsägg skickats till den svenska parten med en begäran om att redovisa vilka åtgärder de avser att vidta för att komma till rätta med bristerna.

5 Brister i märkningen

Efter granskning av de överraskningsägg som ingått i kontrollen kan Konsumentverket konstatera att det finns brister i märkningen hos ett fåtal ägg och det gäller då främst att symbolen med åldersvarningen är hopskrynklad och svår att se. I ett fall saknades svensk varningsmärkning, men åldersvarningssymbolen fanns på folien.

Vid granskningen har det framkommit att fyra av bollarna saknade den varningsmärkningen som små bollar ska ha: ”Små boll. Kvävningsrisk”. I tre av dessa fall fanns dock varningen: ”Inte lämplig för barn under tre år. Kvävningsrisk”, vilket gör att konsumenten ändå är upplyst om att det finns en risk för små barn.

5.1 Överraskningsägg som säljs styckvis

Några av de överraskningsägg som säljs styckvis (utan ytterkartong) har en åldersvarningssymbol som sitter olämpligt placerad på folien vilket gör att symbolen helt eller delvis döljs under foliens skrynklor. Konsumentverket har i tidigare kontroller av överraskningsägg gjort bedömningen att om symbolen ska klara kravet på ”tydlig och lättläst” vid köptillfället måste symbolen vara större än 10 mm när den trycks på folien, och vidhåller denna bedömning även i denna kontroll.

Vid granskning av märkningen har Konsumentverket konstaterat att i de flesta fall syns åldersvarningssymbolen tydligt. Men myndigheten konstaterade även att det ofta är mycket liten textstorlek på de texter gällande fara och risk som är skrivna direkt på folien som sätts runt överraskningsäggen. När folien skrynklar sig blir texten oläsbar för konsumenten vid köptillfället men korrekt information om fara och risk finns tillgängligt inuti äggens kapsel.

Även placeringen av åldersvarningssymbolen är mycket viktig för synligheten eftersom folien blir skrynklig, särskilt i ändarna. Därför är det viktigt att den placeras så att den hamnar nära det färdiga överraskningsäggets största diameter eller mycket nära denna punkt. Detta för att åldersvarningssymbolen inte ska bli dold i det skrynkliga området när överraskningsägget förpackas i folien vilket skulle kunna leda till att symbolen inte är synlig för konsumenten vid köptillfället.

5.2 Kortfattad upplysning om den specifika faran i förpackningen

Enligt lagstiftningen kan den kortfattande upplysningen om den specifika faran med produktens stå antingen utanpå produkten eller bifogas, återfinnas i trycksak eller bruksanvisning. Detta innebär att tillåtet att lägga den kortfattande upplysningen om den specifika faran med leksaken inne i kapseln och samma krav ställs på att texten ska vara tydlig och lättläst.

Vid granskning av trycksaken som vanligtvis finns inne i överraskningsäggens kapsel har Konsumentverket konstaterat att textstorleken många gånger är så liten att det är svårt att med normal god syn kunna läsa texten och vi har fått scanna in texterna för att kunna förstora texten och läsa den. Med utgångspunkt från de vägledningar som finns har Konsumentverket ansett att textstorleken på varningstexten som finnas på remsan inne i äggens plastkapsel i vissa fall bör vara större och det är även svårt att läsa svart text på färgad bakgrund.

Konsumentverket har inte krävt rättelse för bristande synlighet gällande den kortfattande upplysningen om den specifika faran, men kommer att påpeka denna brist för tillverkarna av leksaken samt överraskningsägget (i många fall är detta olika företag).

5.3 Överraskningsägg som säljs i trepack med ytterkartong

I denna kontroll har Konsumentverket granskat två olika överraskningsägg som säljs i trepack förpackade i en kartong. Myndigheten kunde inte konstateras brister vad gäller märkningen av dessa överraskningsägg vilket är en förbättring mot föregående marknadskontroll där flera av kartongerna hade så liten textstorlek att den inte var läsbar.

6 Slutsatser

Konsumentverket kan se att den insats som gjordes under 2008 i kombination med generellt ökad regelkunskap i branschen har haft stor effekt på både utformningen av kapseln inuti överraskningsäggen samt på varningsmärkningen. Det är en stor vinst för konsumenterna (i detta fall barn) att kapslarna numera inte är tvådelade.

Ett enskilt land som Sverige hade uppenbart möjlighet att långsiktigt påverka de tillverkare av överraskningsägg som finns i andra EU-länder.

Näringsidkare är skyldiga att lämna varningsinformation när så krävs och konsument har rätt till varningsinformation som ska vara lätt tillgänglig och läsbar. Detta för att redan vid köptillfället kunna göra en bedömning om leksaken är lämplig för barnet.

I stort sett uppfyller de leksaker som Konsumentverket har granskat dessa krav.

Det har i ett par fall varit svårt att få reda på vem som har köpt in de aktuella äggen i distributionskedjan. I dessa fall har Konsumentverket begärt att få se fakturor på inköp av överraskningsäggen, och inväntar fortfarande dessa uppgifter.

7 Bilagor

Bilaga 1: Bilder på inköpta överraskningsägg samt brister i varningsmärkning.

Bilaga 1: Bilder på inköpta överraskningsägg samt brister i varningsmärkning.

Produkt/ beskrivning	EAN kod	Distributör i Sverige
Minonerägg Vit kapsel med ett suddgummi inuti.	5056 2626	Phoenica Trade Master i Skåne AB

Barbieägg Rosa kapsel med liten parfymflaska	8 002267 000023	Phoenica Trade Master i Skåne AB
Marwelägg Blått ägg med klistermärke & godis	5 026418 093668	Candypeople AB
Angry birds-ägg Rött ägg med badge, tatuering & godis	6 957342 934538	Candinavia AB

Yupo (3-pack ägg) Röd kapsel (CE-märkt) med lufthål med grön giraff	8 690766 141158 (8 690766 933814 på tre-pack kartong)	Pladis Global
Yupo (3-pack ägg) Röd kapsel (CE-märkt) med lufthål med orange/rosa kyckling	8 690766 141158 (8 690766 933814 på tre-pack kartong)	Pladis Global
Yupo (3-pack ägg) Röd kapsel (CE-märkt) med lufthål blå & röd elefant)	8 690766 141158 (8 690766 933814 på tre-pack kartong)	Pladis Global Se ovan
Halloween orange ägg Vit kapsel med leksak, skelettdel	8057 8758	ASBA AB

Pumpaägg Grön kapsel med trasig leksak, skelettdel	8 411823 509427	ASBA AB
Halloween röd ägg Vit kapsel med leksak, mustasch	8057 8758	ASBA AB
My little pony-ägg Gul kapsel med ring	8057 8659	ASBA AB

Barbieägg Rosa kapsel med fotoram	8057 8697	ASBA AB Varningssymbolen helt dold
Frozenägg Vit kapsel med fotoram	8057 8482	ASBA AB

Paw Patrol-ägg Blå kapsel byggsats lila/orange	8057 8604	ASBA AB
Trolls-ägg Ljusrosa kapsel byggsats lila/röd	8057 8611	ASBA AB
Hot wheels-ägg Ljusgul kapsel innehåller sugkopp	8057 8529	ASBA AB

Pets-ägg Vit kapsel med klistermärke samt plastdelar	8057 8628	ASBA AB Varningssymbolen delvis dold

Disneyägg Långben	4222 9834	ASBA AB

Avengers-ägg	8054 2834	Scandinavian Sweet Center
Smiley world-ägg	8066 1498	Scandinavian Sweet Center
Den goda dinosaurien-ägg Vit kapsel med liten 2-delad dinosaurie	8066 1498	Scandinavian Sweet Center

Star wars-ägg	8097 1269	Scandinavian Sweet Center
Toto-ägg (3pack)	8 695504 15 1109	Limpex Konfektyr

Toto (3-pack)	8 695504 15 1109	Limpex Konfektyr AB
Toto (3-pack)	8 695504 15 1109	Limpex Konfektyr AB Se ovan
Avengers Blått plastägg	7 340042 354239	Molli Toys

Kinderägg Litet lejon & pussel	4008 4107	Ferrero Scandinavia AB
Kinderägg Maxi	4 008400 230726	Ferrero Scandinavia AB

Konsumentverket, Box 48, 651 02 Karlstad
Telefon: 0771-42 33 00. **konsumentverket.se**